

TRANZICIONI I FËMIJËVE NGA KOPSHTET NË KLASËN E PARË: MBËSHTETJA PËR FËMIJËT DHE FAMILJET

Tringa Dedi

*“Fëmijëria e hershme është
kohë e mendjes thithëse”
M. Montesori*

Abstrakt

Tranicioni nga kopshti në klasën e parë është një fazë kyçe në procesin e zhvillimit të fëmijëve, e cila kërkon përgatitje të gjithanshme për t'u mundësuar një përshtatje të suksesshme në mjedisin e ri shkollor. Mbështetja në zhvillimin fizik, intelektual dhe emocional, të fëmijëve në moshën parashkollore është thelbësore për të ndihmuar në ndërtimin e qëndrueshmërisë, inteligjencës, ndërgjegjësimit dhe produktivitetit. Ky proces, që përfshin qasje gjithëpërfshirëse, i pajis fëmijët me aftësitë e nevojshme për të përballuar sfidat e reja dhe për të nisur rrugëtimin e tyre edukativ në një mënyrë të qetë dhe të sigurt. Qëllimi i këtij hulumtimi ka qenë analiza e tranzicionit të fëmijëve nga niveli parashkollor në klasën e parë, duke shqyrtuar mbështetjen arsimore, psikologjike dhe familjare. Hulumtimi është realizuar gjatë vitit 2024 dhe përdori një qasje të përzier, duke kombinuar metodat sasore dhe cilësore. Popullacioni përfshin 81 prindër, 12 edukatore dhe 38 mësuese. Të dhënat janë mbledhur përmes pyetësorëve të shpërndarë në formë fizike, kurse analizat statistikore përfshijnë analizën demografike, regresionin linear, anovan dhe korelacionin pearson, për të vlerësuar ndikimin e faktorëve të ndryshëm në adaptimin e fëmijëve. Rezultatet tregojnë se aktivitetet e strukturuar dhe aktivitetet interaktive ndihmojnë në lehtësimin e tranzicionit të fëmijëve në shkollë, duke krijuar mundësi më të mira për përgatitjen dhe adaptimin e tyre. Aktivitetet emocionale dhe sociale kontribuojnë në krijimin e një ambienti mikpritës, duke përmirësuar përgatitjen dhe adaptimin e fëmijëve në klasën e parë. Këto praktika përshpejtojnë tranzicionin dhe mbështesin rëndësinë e menaxhimit të pasigurisë gjatë kësaj periudhe

Fjalët çelës: Aktivitetet parashkollore, gatishmëria e fëmijëve, tranzicioni shkollor, perspektivat edukative, roli i prindërve.

**THE TRANSITION OF CHILDREN FROM
KINDERGARTEN TO FIRST GRADE: SUPPORT
FOR CHILDREN AND FAMILIES**

Tringa Dedi

Abstract

The transition from kindergarten to first grade is a key stage in the development process of children, which requires comprehensive preparation to enable them to successfully adapt to the new school environment. Supporting the physical, intellectual and emotional development of children in preschool age is essential to help build resilience, intelligence, awareness and productivity. This process, which includes a comprehensive approach, equips children with the necessary skills to face new challenges and to start their educational journey in a calm and safe manner. The purpose of this research was to analyze the transition of children from preschool to first grade, examining educational, psychological and family support. The research was conducted during 2024 and used a mixed approach that combined quantitative and qualitative methods. The population included 81 parents, 12 educators and 38 teachers, each with their own questionnaire. Data were collected through questionnaires distributed in physical form, while statistical analyses included demographic analysis, linear regression, anova and pearson correlation to assess the impact of various factors on children's adaptation. The results show that structured activities and interactive activities help facilitate children's transition to school, creating better opportunities for their preparation and adaptation. Emotional and social activities contribute to creating a welcoming environment, improving children's preparation and adaptation in first grade. These practices accelerate the transition and support the importance of managing uncertainty during this period

Keywords: *Preschool activities, children's readiness, school transition, educational perspectives, the role of parents.*

HYRJE

Mbështetja e zhvillimit të fëmijëve është një përpjekje thelbësore për familjen dhe shoqërinë. Është e rëndësishme që fëmijëve t'u krijohen mundësi të zhvillojnë qëndrueshmëri, inteligjencë, kujdes, ndërgjegjësime dhe produktivitet. Ky proces fillon që në moshën parashkollore, kur përfshihen përgatitje të gjithanshme që i ndihmojnë fëmijët të përballen me sfidat e ardhshme të jetës (MASHT, 2022).

Arritja e këtyre qëllimeve në edukimin parashkollor kërkon një qasje gjithëpërfshirëse, që përfshin aspekte të rëndësishme të zhvillimit fizik, intelektual dhe emocional. Kjo përgatitje është thelbësore për tranzicionin të suksesshëm të fëmijëve nga kopshti në klasën e parë, duke i ndihmuar ata të përshtaten më lehtë në mjedisin e ri shkollor dhe të ndërtojnë një bazë të fortë për të mësuar në të ardhmen. Andaj, tranzicioni i fëmijëve nga institucionet parashkollore drejt klasës së parë shihet si një fazë vendimtare në zhvillimin e tyre, duke theksuar ndikimin në aspektet kognitive, emocionale dhe sociale. Ky proces përfshin sfida dhe përvoja të reja, duke theksuar përgjegjësinë e prindërve, mësuesve dhe edukatoreve për përgatitjen dhe mbështetjen e duhur për fëmijët (MASHT, 2023). Roli dhe rëndësia e prindërve në zhvillimin dhe edukimin mendor të fëmijëve të moshës parashkollore në familje është i pamohueshëm, duke marrë parasysh veçoritë e fëmijëve të kësaj moshe, veçanërisht plasticitetin, ndjeshmërinë, aftësinë e tyre për të kuptuar shpejt, dhe aktivitetin e tyre (Deva-Zuna, 2003).

Tranzicioni i fëmijëve nga klasa parashkollore në klasën e parë ka qenë objekt i diskutimeve të shumta, sepse përbën një ngjarje emocionuese të rëndësishme, e cila konsiderohet si një moment kyç për formimin e bazës edukativo-shoqërore të fëmijës. Ky proces është i rëndësishëm për zhvillimin e aftësive sociale dhe akademike të fëmijës, duke ndikuar në përshtatjen e tij me mjedisin shkollor dhe në ndërtimin e një identiteti të fortë mësuesor. Fuqizimi i mekanizmave dhe aktiviteteve të aplikuara në kopsht dhe në shkollë thekson përpjekjet për të lehtësuar këtë tranzicion.

Duke iu referuar hulumtimeve të shumta, forcojmë idenë se ky tranzicion ka ndikim afatgjatë në jetën e fëmijëve, duke krijuar një lidhje midis suksesit

në këtë fazë dhe suksesit në të ardhmen. Përforcimi i bashkëpunimit ndërmjet prindërve, mësuesëve dhe edukatorëve, bëhet thelbësor për zhvillimin e një baze të fortë emocionale dhe intelektuale të fëmijës (G. Coogle, Storie, & Rahn, 2022).

Në vijim, përmendja e përgjegjësive të edukatoreve thekson rëndësinë e aftësive pedagogjike dhe psikologjike, si dhe ndjenjën e përgjegjësisë për formimin e së ardhmes së fëmijëve. Përforcimi i vetëdijes së fëmijëve, motivimi për eksplorim dhe zhvillim shihet si rezultat i ndikimit pozitiv të edukatoreve. Çështja e elasticitetit si aftësi për t'u përshtatur me ndryshimet përcakton një cilësi kritike në zhvillimin e fëmijëve. Nxitja e kësaj cilësie është thelbësore për përgatitjen e fëmijëve për sfidat e jetës dhe formimin e një qëndrimi pozitiv ndaj mësimit dhe zhvillimit personal.

Fëmija, edhe pse ende i papjekur, është i aftë që në këtë moshë të hershme parashkollore të jetë produktiv dhe të angazhohet në aktivitete dhe vështrime divergjente gjatë zgjidhjes së problemeve" (Deva-Zuna, 2005).

Ky bashkëpunim identifikon rëndësinë e tranzicionit nga klasat parafillore në klasën e parë dhe thekson përgjegjësitë e prindërve, mësimeve dhe edukatorëve. Një mjedis mbështetës dhe një qasje pozitive shihen si thelbësore për fëmijët në përballje me këtë tranzicion, duke e shpërndarë aftësinë e tyre për t'u përshtatur me ndryshimet në jetë dhe në edukim.

I. KONTEKSTI TEORIK

Gjatë shqyrtimit të literaturës, kemi hasur hulumtime të shumta që janë kryer mbi temën "Tranzicioni i fëmijëve nga kopshtet në klasën e parë: mbështetja për fëmijët dhe familjen", e cila është studiuar nga pedagogë dhe psikologë të ndryshëm. Këto studime kanë theksuar se tranzicioni nga kopshti në shkollë ka përbërë një moment të rëndësishëm në zhvillimin emocional dhe social të fëmijëve. Duke u bazuar edhe te standardet e zhvillimit dhe të mësuarit në fëmijërinë e hershme, thuhet se

për realizimin e suksesshëm të përmbajtjes së dokumentit është e domosdoshme që familja, institucioni parashkollor, shkolla dhe të gjithë

aktorët e tjerë lokalë dhe qendrorë, të merren parasysh si pjesë e një tërësie. Bashkëpunimi ndërmjet këtyre palëve është thelbësor, pasi ka një ndikim pozitiv në zhvillimin dhe edukimin e fëmijëve (MASHT, 2011). Të nisësh një aktivitet pa qenë i gatshëm emocionalisht, pa pasur informacion mbi përmbajtjen dhe pa qenë në një gjendje fizike të përshtatshme, paraqet një sfidë të konsiderueshme, veçanërisht kur bëhet fjalë për fëmijët gjashtëvjeçarë që fillojnë klasën e parë. Këta fëmijë mund të mos kenë pasur asnjëherë përvojë me shkollën dhe papritmas ndeshen me një çantë të rëndë, plot me fletore. Kjo situatë thekson nevojën për një përgatitje të kujdesshme dhe zgjidhje profesionale në përballimin e sfidave të fillimit të klasës së parë (Gjelaj, 2014, f. 263-266).

Edukimi i fëmijëve parashkollorë varet në masë të konsiderueshme nga ndikimi edukativ i prindërve dhe për këtë është e domosdoshme që prindërit të pajisen me njohuri pedagogjike e psikologjike. Këto njohuri dhe shkathtësi pedagogjike do t'i bëjnë prindërit më kompetentë dhe aktivë në edukimin e fëmijëve edhe të moshës parashkollore, do të jenë më të sigurt në veprime edukative me parashkollorët, do të jenë më të përgjegjshëm në aspektin edukativ, do të angazhohen në tejkalimin e vështirësive me të cilat ballafaqohen gjatë edukimit të fëmijëve (Deva-Zuna, 2003). Andaj, në bashkëpunim i tillë do ta lehtësojë edhe tranzicionin e fëmijëve nga klasa përgatitore në klasën e parë. Disa studime janë përqendruar në ndikimin emocional dhe social të këtij tranzicioni, duke theksuar sfidat dhe avantazhet që fëmijët mund t'i përjetojnë në këtë fazë.

Para fillimit të klasës së parë, fëmija kalon në një periudhë të rëndësishme zhvillimi, e cila shënon një etapë të rëndësishme të rritjes dhe pjekurisë. Gjatë kësaj periudhe, ndodhin ndryshime domethënëse, si në aspektin fizik ashtu edhe në atë mendor, pasi fëmijët arrijnë një shkallë të mjaftueshme pjekurie që i përgatit për të filluar arsimin fillor (Gjelaj, 2024).

Në klasën përgatitore (mosha 5-6 vjeç) fëmijët, përveç shkathtësive dhe shprehive sociale, krijojnë bazat themelore të të nxënit, që përfaqësojnë elementet themelore të leximit, të shkrimit dhe të veprimeve me numra, me çka rritet gatishmëria e tyre për shkollim fillor dhe për jetë (MASHT, 2016).

Përveç kësaj, literatura ka diskutuar rolin e prindërve dhe edukatoreve në lehtësimin e këtij procesi dhe përgatitjen e fëmijëve për këtë tranzicion. Disa

nga këto burime kanë përmendur aktivitete më efektive për të ndihmuar fëmijët të përshtaten me ambientin shkollor dhe të zhvillojnë një qëndrim pozitiv ndaj mësimin. Baldwin (2011) analizoi perceptimet dhe sjelljet e prindërve, si dhe aftësitë e fëmijëve lidhur me gatishmërinë për shkollë, duke marrë parasysh ndikimin e etnisë dhe statusit socio-ekonomik (SES). Ajo përdori të dhëna nga Anketa Kombëtare për Gatishmërinë për Shkollë dhe zbatoi analiza të regresionit dhe korrelacioneve për të vlerësuar lidhjet mes variablave. Rezultatet treguan korrelacione të dobëta, por të rëndësishme, mes perceptimeve dhe sjelljeve të prindërve dhe aftësive të raportuara të fëmijëve. SES dhe etnia u identifikuan si faktorë moderues që ndikojnë në perceptimet dhe sjelljet e prindërve. Baldwin rekomandon më shumë kërkime për të kuptuar ndikimin e perceptimeve të prindërve në gatishmërinë për shkollë, veçanërisht për grupet etnike dhe SES të ndryshme.

Zhvillimi i hershëm i fëmijëve është një proces kompleks dhe shumëdimensional, i cili përfshin një gamë të gjerë teorish dhe paradigماش. Këto teori, të cilat ndryshojnë nga aspektet emocionale dhe motivuese deri tek ato kognitive dhe sociale, ofrojnë një kuadër të çmuar për të kuptuar dinamikat që ndikojnë në rritjen dhe zhvillimin e fëmijëve (Piaget, 1954). Teoritë psikoanalitike theksojnë rëndësinë e impulsve të pavetëdijshme dhe përvojave të hershme, ndërsa teoritë e zhvillimit kognitiv dhe social, si ato të (Erikson, 1963) ofrojnë perspektiva unike mbi mënyrat se si fëmijët ndërveprojnë me mjedisin dhe zhvillojnë aftësi të reja. Këta teoricienë shpjegojnë se zhvillimi i hershëm i fëmijëve përfshin aspekte emocionale, kognitive dhe sociale, të cilat janë thelbësore për procesin e tranzicionit nga kopshti në klasën e parë (Vygotsky, 1978). Në këtë kontekst, zhvillimi emocional ndihmon fëmijët të krijojnë lidhje të forta me mësuesit dhe shokët e klasës, ndërsa zhvillimi kognitiv i përgatit ata për sfidat akademike që do të hasin në shkollë. Po ashtu, aspektet sociale, si aftësitë për të bashkëpunuar dhe për të ndarë, janë të rëndësishme për t'u integruar me sukses në një mjedis të ri shkollor. Prandaj, kuptimi i këtyre aspekteve është thelbësor për të ndihmuar fëmijët të kalojnë me sukses në fazën e re të edukimit. Coogle, Storie dhe Rahn (2021) paraqitën një kornizë përfshirëse për mbështetje të të gjithë fëmijëve në klasat e edukatës parashkollore, duke theksuar standardet e mësimin të hershëm, kurrikulat dhe rutinat e përditshme. Autorët

përshkruan se si mund të integrohen dizajni universal për mësim, sistemet mbështetëse me shumë nivele dhe mundësitë e mësimin të integruara për të mbështetur zhvillimin e fëmijëve të vegjël. Ata theksuan rëndësinë e përdorimit të stimujve të ndryshëm për paraqitjen e informacionit, angazhimin e nxënësve dhe lehtësimin e shprehjes. Gjithashtu, artikulli theksonte mësimin e personalizuar në bazë të të dhënave dhe ofronte shembuj të vlerësimeve informale dhe burime për mësim të mëtejshme. Fan et al. (2023) analizuan pikëpamjet e prindërve dhe kujdestarëve lidhur me gatishmërinë për në kopsht, duke u fokusuar në ndikimin e një programi kalimtar veror në SHBA. Ata zbuluan se fëmijët që morën pjesë në programin "Countdown to Kindergarten" (CTK) kishin më shumë mundësi të ishin të gatshëm për kopsht, sidomos kur prindërit kishin njohuri më të mira për pritshmëritë e kopshtit dhe një marrëdhënie më të fortë me mësuesit. Gjetjet ofrojnë rekomandime për dizajnimin dhe zbatimin e programeve kalimtare dhe politikave në arsimimin e hershëm.

Autori (Jahreie, 2023, f. 135) kishte shqyrtuar perceptimet e mësimitdhënësve të qendrave edukative dhe kujdesit të fëmijëve të moshës së hershme mbi gatishmërinë për shkollë, duke analizuar 27 studime të metodave të ndryshme kërkimore (kualitative, kuantitative dhe të kombinuara). Hulumtimi ka zbuluar se shumica e mësimitdhënësve e perceptojnë rëndësinë më të madhe të aftësive joakademike për gatishmërinë shkollë të fëmijëve, sesa aftësitë akademike, pavarësisht konteksteve dhe traditave të ndryshme kombëtare dhe kurikulare. Rezultatet tregojnë se perceptimet e mësuesve mbi gatishmërinë për shkollë janë të lidhura ngushtë me kontekstet lokale dhe traditat kombëtare të zhvillimit të kurikulumeve, si dhe me globalizimin e ideve mbi gatishmërinë. Sugjerojmë se duhet të merret parasysh rëndësia e aftësive joakademike gjatë përgatitjes së fëmijëve për shkollë dhe të inkurajohet zhvillimi i kurikulumeve që reflektojnë këtë qasje, si dhe të thellohet bashkëpunimi ndërkombëtar për të pasur një kuptim më të gjerë të gatishmërisë për shkollë. Po ashtu, në një hulumtim të ngjashëm, autori Zand Irani (2022) thekson rëndësinë e mbështetjes së lojës si një metodë mësimore e vlefshme, duke e integruar atë në mënyrë më efektive në klasat e kopshteve dhe në sistemin arsimor në përgjithësi. Për më tepër, duhet të vihet në dukje rëndësia e mbështetjes për mësuesit që të mund të balancojnë presionet akademike me nevojën për zhvillimin e aftësive sociale dhe emocionale të

fëmijëve përmes lojës, e cila do të kontribuonte në zhvillimin e fëmijëve në mënyrë të plotë dhe të shëndetshme.

Në hulumtimin e kryer nga (Polat, Ö., & Bayındır, D. 2022, f.845-860), të cilët kishin shqyrtuar lidhjen midis përfshirjes prindërore dhe gatishmërisë shkollore të fëmijëve parashkollorë, analizuan rolin ndërmjetësues të aftësive të vetërregullimit të fëmijëve në këtë lidhje. Rezultatet tregojnë se përfshirja prindërore dhe aftësitë e vetërregullimit janë të lidhura me gatishmërinë për shkollë, ndërsa efektet ndërmjetësuese të vetërregullimit nuk kanë qenë domethënëse. Ata vijnë në përfundim se për të përmirësuar gatishmërinë shkollore të fëmijëve përfshirja e prindërve duhet të fokusohet në mbështetjen e drejtpërdrejtë të zhvillimit të aftësive të vetërregullimit të fëmijëve.

Në hulumtimin e realizuar përmes intervistave të thelluara me prindër (Aurpi, A. 2024, f.40-48) analizoi perceptimet e prindërve mbi ndikimin e arsimit parashkollor në zhvillimin socio-emocional të fëmijëve 3-4 vjeç, duke u fokusuar në shqetësimet dhe prirjet e tyre në Dhaka. Autori theksoi se prindërit janë gjithnjë e më të interesuar për zhvillimin gjithëpërfshirës të fëmijëve të tyre, duke përfshirë aspektet socio-emocionale, përveç zhvillimit akademik dhe kognitiv. Ata besojnë se shkollat parashkollore, veçanërisht ato që fokusohen në mësimin e gjuhës angleze, luajnë një rol të rëndësishëm në zhvillimin socio-emocional të fëmijëve dhe u japin rëndësi mendimeve të mësuesve. Ai rekomandon angazhimin e prindërve në aktivitetet shkollore dhe realizimin e seancave të rregullta vlerësimi dhe monitorimi për të siguruar zhvillimin e plotë të fëmijëve. Theks të veçantë ka edhe trajtimi psikologjik dhe pedagogjik për përgatitjen e fëmijëve ndaj shkollës, duke u fokusuar në periudhën kritike të tranzicionit nga fëmijëria e hershme në arsimin formal. Rezultatet theksojnë faktin se zhvillimi socio-emocional, aftësitë kognitive dhe vetërregullimi, janë faktorë esenciale për të siguruar një kalim të suksesshëm në shkollë, ndërsa aktivitetet pedagogjike që ndihmojnë në zhvillimin e këtyre aftësive janë thelbësore për përgatitjen efektive të fëmijëve për shkollë. Autori vjen në përfundim se duhen krijuar mundësi të shumta për angazhimin e prindërve dhe përfshirjen e komunitetit në proceset edukative, për të forcuar aftësitë e vetërregullimit dhe funksionimin ekzekutiv të fëmijëve, të cilat janë thelbësore për suksesin

akademik afatgjatë (Mamadzhanova, K. 2024, f.13-23). Në analizën e tranzicionit të fëmijëve nga kopshti në klasën e parë është e rëndësishme të shqyrtojmë ndikimin e mbështetjes nga prindërit, edukatorët dhe institucionet shkollore në gatishmërinë e fëmijëve për këtë kalim. Një pyetje kryesore hulumtuese është se si roli i prindërve dhe edukatorëve, duke përfshirë ndihmën (Mamadzhanova, 2024) e duhur dhe mbështetjen emocionale, ndikon në zhvillimin e aftësive sociale dhe akademike të fëmijëve gjatë kësaj periudhe kritike. Literatura thekson rëndësinë e mbështetjes emocionale dhe intelektuale, ndërsa një pyetje tjetër kërkimore është se si faktorë të tillë, si statusi socio-ekonomik dhe etnia, ndikojnë në këtë proces, duke krijuar mundësi dhe sfida të ndryshme për fëmijët. Sipas studimeve të mëparshme, si ato të Baldwin (2011), një nga pyetjet që mbetet e hapur është se si perceptimet dhe sjelljet e prindërve lidhen me gatishmërinë për shkollë të fëmijëve dhe si mund të përmirësohen këto interaksione për të mbështetur një tranzicion të suksesshëm.

II. QËLLIMI, PYETJET KËRKIMORE DHE HIPOTEZAT

2.1 Qëllimi

Qëllimi i hulumtimit është të ofrojë një analizë të përgjithshme rreth përgatitjes dhe tranzicionit të fëmijëve nga kopshtet/klasat parafillore në klasën e parë. Kjo përfshin eksplorimin e eksperiencave dhe perspektivave të edukatoreve, mësimitdhënësve dhe prindërve, për të parë se çfarë aktiviteteve dhe mekanizmave përdorin për tranzicionin e fëmijëve nga kopshtet në klasën e parë.

2.1. Pyetjet kërkimore

1. Çfarë ndikimi ka përgatitja për shkollë në lehtësimin e tranzicionit, bazuar në aktivitetet e raportuara nga mësimitdhënësit?
2. Çfarë ndikimi ka puna e edukatorëve në krijimin e një ambienti mikpritës gjatë tranzicionit të fëmijëve, bazuar në aktivitetet e raportuara nga edukatorët?

3. Çfarë ndikimi kanë inkurajimi i fëmijëve gjatë tranzicionit dhe bashkëpunimi i prindërve me mësimdhënës në rritjen e besimit dhe vetëbesimit të fëmijëve gjatë tranzicionit, bazuar në aktivitetet e raportuara nga prindërit?

2.3. Hipotezat

- H1. Mësimdhënësit që përdorin aktivitete të strukturuar dhe interaktive gjatë fazës së tranzicionit i ndihmojnë fëmijët të adaptohen më shpejt në klasën e parë.
- H2. Edukatorët, nga të cilat aplikohen aktivitete emocionale dhe sociale, lehtësojnë tranzicionin e fëmijëve, duke krijuar një ambient mikpritës.
- H3. Prindërit, të cilët inkurajojnë fëmijët gjatë tranzicionit dhe bashkëpunojnë me mësimdhënësit, rrisin besimin dhe vetëbesimin e fëmijëve.

III. METODOLOGJIA

3.1. Modeli i hulumtimit

Ky hulumtim për tranzicionin e fëmijëve nga niveli parashkollor në klasën e parë mbështetet në qasjen kuantitative, me ndihmën e së cilës evidentuam dhe analizuam pikëpamjet e prindërve, edukatoreve dhe mësimdhënësve lidhur me aspektet që lidhen me nivelin e gatishmërisë së fëmijëve për tranzicionin nga kopshtet drejt klasës së parë. Në aspektin metodologjik, studimi ndjek një model përshkruar, që synon të evidentojë dhe analizojë situatat, qëndrimet dhe sfidat që hasin fëmijët dhe aktorët e përfshirë në procesin e tranzicionit. Qasja përshkruese ndihmon në identifikimin e elementeve esenciale që mund të ndikojnë në suksesin e këtij tranzicioni, duke përfshirë mbështetjen arsimore, psikologjike dhe familjare, e cila është vendimtare për përgatitjen e fëmijëve për një tranzicion të suksesshëm drejt shkollës.

3.2. Popullacioni dhe mostra

Popullacioni i studimit për këtë hulumtim përfshin prindërit, edukatorët dhe mësimdhënësit e fëmijëve që kalojnë nga niveli parashkollor në klasën e parë. Nga ky popullacion, është përzgjedhur një **mostër e rastësishme** prej 81 prindërve, 12 edukatoreve dhe 38 mësimdhënësve. Mostra përfshin një gamë të gjerë të perspektivave, duke siguruar një kuptim të plotë të faktorëve që ndikojnë në gatishmërinë e fëmijëve për shkollë. Kjo zgjedhje e mostrës garanton një analizë gjithëpërfshirëse dhe relevante për hulumtimin, duke ofruar perceptime të thelluara mbi faktorët që ndikojnë në këtë proces tranzicioni.

Të dhënat demografike të mostrës së mësimdhënësve. Të dhënat e mëposhtme demografike paraqesin një dominim të mësimdhënësve të gjinisë femërore, me 97.4%, duke lënë një përqindje shumë të vogël për mësimdhënësit e gjinisë mashkullore, vetëm 2.6%. Grupmosha më e përfaqësuar është ajo 45-54 vjeç, e cila përbën 31.6% të totalit, ndërsa mësimdhënësit mbi 54 vjeç përbëjnë vetëm 7.9%. Në lidhje me përgatitjen akademike, shumica e kanë përfunduar fakultetin (76.3%), ndërsa 21.1% kanë nivelin master dhe një pjesë e vogël, 2.6%, kanë doktoratë. Sa i përket përvojës së punës, më së shumti mësimdhënësit kanë 15-24 vjet përvojë (36.8%), ndërsa ata me më pak se 5 vjet përvojë përbëjnë 15.8%.

Të dhënat demografike të mostrës së edukatorëve. Të dhënat e mëposhtme tregojnë se edukatorët e gjinisë femërore përbëjnë 91.7%. Grupmosha më e përfaqësuar është ajo 45-54 vjeç, me 41.7%, ndërsa 25% e edukatorëve janë mbi 54 vjeç. Shumica e kanë përfunduar fakultetin (83.3%), ndërsa 16.7% kanë arritur nivelin master. Për sa i përket përvojës së punës, 41.7% kanë 15-24 vjet përvojë, ndërsa 33.3% kanë 6-14 vjet përvojë.

Të dhënat demografike të mostrës së prindërve. Pjesëmarrja e prindërve është nga shkollat të ndryshme dhe shkolla më e përfaqësuar është "Qamil Batalli", me 23.5% të prindërve, e ndjekur nga "Elena Gjika", me 22.2%. Të gjithë prindërit vijnë nga Prishtina (100%). Sa i përket shkollimit të

baballarëve, shumica kanë arsim të lartë (38.3%), ndërsa 33.3% kanë arsim të mesëm. Ndërsa nënat 42% kanë arsim të lartë dhe 24.7% arsim të mesëm.

3.3. Instrumentet dhe metodat

Për të mbledhur të dhënat në këtë hulumtim, janë përdorur instrumente të ndryshme, të përshtatshme për qasjen e kombinuar, e cila është aplikuar.

Instrumentet e përdorura dhe qëllimi i tyre:

Pyetësi për prindërit: Ky instrument kishte për qëllim të mbledhë informacione mbi perceptimet e prindërve në lidhje me gatishmërinë e fëmijëve për tranzicionin shkollor, si dhe mbështetjen e të dhënave nga prindërit gjatë këtij procesi. Pyetësi përfshin pyetje të mbyllura dhe të hapura, për të siguruar një pikëpamje të plotë të prindërve për këtë temë.

Pyetësi për edukatorët: Ky instrument fokusohet në perceptimet dhe përvojat e edukatoreve në lidhje me përgatitjen e fëmijëve për shkollë dhe ndihmon në identifikimin e metodave dhe praktikave që edukatorët i përdorin për të mbështetur fëmijët gjatë tranzicionit.

Pyetësi për mësuesit: Ky instrument është i dizajnuar për të mbledhur të dhëna mbi përvojat dhe sfidat që i hasin mësuesit kur pranojnë fëmijë nga niveli parashkollor. Pyetësi përfshin pyetje për aktivitetet që i përdorin për të ndihmuar fëmijët në adaptimin e tyre në klasën e parë. Këto instrumente janë ndërtuar në mënyrë që të ofrojnë të dhëna sasiore, përmes pyetjeve të mbyllura, dhe informacione cilësore përmes pyetjeve të hapura, duke siguruar koherencë me modelin e hulumtimit dhe qëllimet e tij. Të dhënat e mbledhura do të ndihmojnë në analizimin e faktorëve që ndikojnë në tranzicionin e fëmijëve dhe në përgatitjen e tyre për këtë proces të rëndësishëm.

3.4. Procedura e mbledhjes së të dhënave

Mbledhja e të dhënave për këtë hulumtim është zhvilluar në shkolla dhe kopshte, pas marrjes së miratimit nga drejtuesit e shkollave. Janë organizuar takime me mësueset dhe edukatorët, për t'i njoftuar me qëllimin e hulumtimit dhe për t'i sqaruar pyetjet lidhur me instrumentet e mbledhjes së

të dhënave. Në këto takime janë shpërndarë pyetësorët, të cilët janë plotësuar nga mësueset dhe edukatorët brenda një periudhe kohore njëjavore.

Për sa u përket prindërve, pyetësorët u shpërndanë gjatë një mbledhjeje me ta dhe, gjithashtu, u theksuan qëllimi i hulumtimit dhe rëndësia e pjesëmarrjes së tyre. Pyetësorët e plotësuar u dorëzuan te mësueset dhe edukatorët. Ky proces i strukturuar dhe sistematik për mbledhjen e të dhënave është thelbësor për rritjen e besueshmërisë së rezultateve dhe për thellimin e kuptimit të faktorëve që ndikojnë në tranzicionin e fëmijëve nga niveli parashkollor në klasën e parë, duke respektuar protokollet dhe paralajmërimet e nevojshme për garantimin e privatësisë dhe respektimin e të drejtave të subjekteve të hulumtimit.

3.5. Metoda e përpunimit të të dhënave

Në analizën statistikore të rezultateve demografike dhe hipotezave të hulumtimit janë përdorur disa metoda thelbësore: Analiza demografike për të ekzaminuar gjininë, moshën, përgatitjen akademike dhe përvojën profesionale të pjesëmarrësve; modeli i Regresionit Linear për të vlerësuar marrëdhëniet ndërmjet variablave dhe ndikimin e përgatitjes shkollore dhe aktiviteteve emocionale në menaxhimin e tranzicionit dhe tranzicionin e fëmijëve, ku vlerat R dhe R^2 shërbejnë për të treguar fuqinë dhe rëndësinë e lidhjes; Analiza e Variancës (ANOVA) për të ndarë variancën midis asaj të shpjeguar dhe asaj të mbetur, duke përcaktuar rëndësinë statistikore të variablave të përzgjedhura; dhe Korrelacioni Pearson për të matur lidhjen ndërmjet variablave kryesore, duke verifikuar hipotezat mbi ndikimin e përgatitjes shkollore dhe aktiviteteve në menaxhimin e tranzicionit dhe adaptimin në ambientin shkollor.

4. REZULTATET

4.1. Rezultatet nga pyetësori me mësimdhënës

Pyetja kërkimore Çfarë ndikimi ka përgatitja për shkollë në lehtësimin e tranzicionit, bazuar në aktivitetet e raportuara nga mësimdhënësit?

H1. Mësimdhënësit që përdorin aktivitete të strukturuar dhe interaktive gjatë fazës së tranzicionit i ndihmojnë fëmijët të adaptohen më shpejt në klasën e parë.

Për të analizuar ndikimin e aktiviteteve të strukturuar dhe interaktive në adaptimin e fëmijëve në shkollë, menaxhimin e tranzicionit dhe pasigurisë, është përdorur modeli i regresionit linear. Ky model mundëson vlerësimin e marrëdhënies midis variablave të pavarura dhe atyre të varura. Variabli i pavarur është Përgatitja për shkollë: rutinat dhe socializimi, ndërsa variabli i varur është Menaxhimi i tranzicionit dhe pasigurisë. Modeli mund të shprehet me formulën: $Y = \beta_0 + \beta_1X + \epsilon$.

Në këtë analizë, koeficienti i korrelacionit $R=0.405$ tregon një korrelacion të moderuar midis përgatitjes për shkollë dhe menaxhimit të tranzicionit. Vlera e $R^2=0.164$ sugjeron se rreth 16.4% e variancës në menaxhimin e tranzicionit mund të shpjegohet nga variablat e përgatitjes për shkollë dhe socializim.

Kjo tregon se ndikimi është i dukshëm, por një pjesë e madhe e variancës mbetet e shpjeguar nga faktorë të tjerë. Vlera e Adjusted $R^2=0.14$ sugjeron se, pas rregullimit për numrin e prediktorëve, përgatitja për shkollë vazhdon të kontribuojë në shpjegimin e variancës në menaxhimin e tranzicionit, por me një ndikim më të vogël. Kjo vlerë e rregulluar ndihmon në vlerësimin e saktësisë së modelit, duke marrë parasysh numrin e variablave të përfshira.

Tabela 1. Modeli i regresionit për ndikimin e përgatitjes shkollore në menaxhimin e tranzicionit

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.405 ^a	.164	.140	.45735	.164	6.864	1	35	.013

a. Predictors: (Constant), Përgatitja për Shkollë: rutinat dhe socializimi;

b. Dependent Variable: Menaxhimi i tranzicionit dhe pasigurisë.

Statistikat e ndryshimit (F Change = 0.013) tregojnë se modeli është statistiki i rëndësishëm. Vlera e P-së (0.013) tregon një lidhje të fortë dhe

të rëndësishme midis variablave, duke vërtetuar hipotezën se përgatitja për shkollë ndihmon në menaxhimin e tranzicionit. Për më tepër, analiza e variancës (ANOVA) tregon se varianca e përgjithshme e menaxhimit të tranzicionit dhe pasigurisë ndahet në variancën e shpjeguar nga modeli dhe variancën e mbetur.

Tabela 2. Analiza e variancës për ndikimin e përgatitjes shkollore në menaxhimin e tranzicionit

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1.436	1	1.436	6.864	.013 ^b
	Residual	7.321	35	.209		
	Total	8.757	36			

a. Dependent Variable: Menaxhimi i tranzicionit dhe pasigurisë;

b. Predictors: (Constant), Përgatitja për shkollë: rutinat dhe socializimi

Koeficienti Constant = 3.811 është intercepti i modelit dhe tregon nivelin e menaxhimit të tranzicionit kur përgatitja për shkollë është zero. Ndërsa, koeficienti "Përgatitja për shkollë: rutinat dhe socializimi" është -0.469, që sugjeron se për çdo rritje në përgatitjen për shkollë, menaxhimi i tranzicionit dhe pasigurisë zvogëlohet me 0.469 njësi. Kjo tregon se aktivitetet e strukturuar dhe interaktive janë të rëndësishme për lehtësimin e tranzicionit të fëmijëve.

Tabela 3. Koeficientët e regresionit për ndikimin e përgatitjes shkollore në menaxhimin e tranzicionit

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3.811	.537		7.102	.000
	Përgatitja për Shkollë: rutinat dhe socializimi	-.469	.179	-.405	-2.620	.013

a. Dependent Variable: Menaxhimi i tranzicionit dhe pasigurisë.

Të dhënat e korrelacionit tregojnë një lidhje të rëndësishme midis përgatitjes për shkollë dhe menaxhimit të tranzicionit. Vlera e korelacionit Pearson -0.405 tregon një korrelacion negativ mes dy variablave, që do të thotë se sa më shumë të jetë përgatitja për shkollë lidhet me nivelet më të ulëta të tranzicionit. Vlera e Sig. (2-tailed) = 0.013 tregon se ky korrelacion është statistikisht i rëndësishëm në nivelin 0.05 , duke ofruar prova të forta se përgatitja për shkollë ndihmon në menaxhim më të mirë të tranzicionit dhe pasigurisë.

Tabela 4. Korelacioni pearson, në mes përgatitjes për shkollë dhe menaxhimit të tranzicionit dhe pasigurisë

		Përgatitja për shkollë: Menaxhimi i tranzicionit rutinat dhe socializimi dhe pasigurisë	
Përgatitja për shkollë: rutinat dhe socializimi	Pearson Correlation	1	$-.405^*$
	Sig. (2-tailed)		.013
	N	37	37
Menaxhimi i tranzicionit dhe pasigurisë	Pearson Correlation	$-.405^*$	1
	Sig. (2-tailed)	.013	
	N	37	38

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Të dhënat e këtij studimi mbështesin hipotezën e parë se mësimdhënësit, të cilët përdorin aktivitete të strukturuar dhe interaktive, ndihmojnë fëmijët të adaptohen më shpejt në shkollë, duke lehtësuar tranzicionin e tyre në klasën e parë. Aktivitetet e tilla kontribuojnë në menaxhimin e tranzicionit dhe pasigurisë gjatë periudhës së kalimit, duke përmirësuar procesin e adaptimit të fëmijëve në mjedisin shkollor. Kjo ofron një përgjigje të drejtpërdrejtë ndaj pyetjes kërkimore, e cila shqyrton se cilat aktivitete dhe qasje i përdorin mësimdhënësit për të lehtësuar tranzicionin dhe adaptimin e fëmijëve në klasën e parë.

4.2. Rezultatet nga pyetësi me edukatorët

Pyetja kërkimore nr.2: Çfarë ndikimi ka puna e edukatoreve në krijimin e një ambienti mikpritës gjatë tranzicionit të fëmijëve, bazuar në aktivitetet e raportuara nga edukatorët?

H2. Edukatorët nga të cilët aplikohen aktivitete emocionale dhe sociale lehtësojnë tranzicionin e fëmijëve duke krijuar një ambient mikpritës.

Për këtë analizë është përdorur një model linear regresioni, ku variabli i pavarur është Ndërtimi i aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët dhe variabli i varur është Tranzicioni i fëmijëve. Ky model ndihmon në identifikimin e aktiviteteve emocionale dhe sociale në mënyrën se si fëmijët përjetojnë dhe menaxhojnë tranzicionin e tyre në ambientin e ri shkollor. $Y = \beta_0 + \beta_1 X + \epsilon$. Modeli i regresionit përfshin dy variabla: Y- (Menaxhimin e tranzicionit), që mat tranzicionin e fëmijëve në shkollë, dhe X- (Përgatitjen për shkollë), që përfaqëson aktivitetet emocionale dhe sociale të edukatoreve për përmirësimin e përgatitjes së fëmijëve për shkollë. Një përgatitje e mirë ndihmon në lehtësimin e vështirësive që fëmijët i përjetojnë gjatë procesit të tranzicionit.

Rezultatet e modelit të regresionit tregojnë një korrelacion të fortë midis aktiviteteve emocionale, sociale dhe tranzicionit të fëmijëve në shkollë, me një vlerë $R = 0.607$, që tregon një lidhje pozitive të moderuar. $R \text{ Square} = 0.368$ sugjeron se rreth 36.8% e variancës në tranzicionin e fëmijëve shpjegohet nga aktivitetet emocionale dhe sociale, duke theksuar ndikimin e rëndësishëm të këtij variabli. $\text{Adjusted } R \text{ Square} = 0.305$ tregon rëndësinë pas rregullimit për numrin e prediktorëve.

Për më tepër, $\text{Change} = 0.037$ konfirmojnë se modeli është statistikisht i rëndësishëm, duke mbështetur hipotezën se aktivitete të tilla lehtësojnë tranzicionin e fëmijëve duke krijuar një ambient më mikpritës.

Tabela 5. Modeli i regresionit për ndërtimin e aktiviteteve emocionale dhe sociale dhe tranzicionin e fëmijëve

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.607 ^a	.368	.305	.36690	.368	5.820	1	10	.037

a. Predictors: (Constant), Ndërtimi i aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët.

b. Dependent Variable: Tranzicioni i fëmijëve.

Rezultatet e analizës së variancës (ANOVA) tregojnë se varianca e tranzicionit të fëmijëve ndan në dy komponentë: variancën e shpjeguar nga modeli dhe variancën e mbetur. Sum of Squares për regresionin është 0.783, e cila tregon një ndikim të dukshëm të aktiviteteve emocionale dhe sociale në tranzicionin e fëmijëve. Mean Square për regresionin është 0.783, dhe $F = 5.820$ me një vlerë të ulët p (Sig. = 0.037) tregon se ka një lidhje statistikisht të rëndësishme midis aktiviteteve emocionale, sociale dhe tranzicionit të fëmijëve. Këto rezultate mbështesin hipotezën se aktivitetet e tilla janë thelbësore për të lehtësuar procesin e tranzicionit dhe për të krijuar një ambient më mikpritës për fëmijët.

Tabela 6. Rezultatet e analizës së variancës për ndërtimin e aktiviteteve emocionale dhe sociale dhe tranzicioni i fëmijëve

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.783	1	.783	5.820	.037 ^b
	Residual	1.346	10	.135		
	Total	2.130	11			

a. Dependent Variable: Tranzicioni i fëmijëve.

b. Predictors: (Constant), ndërtimi i aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët.

Koeficienti për Ndërtimi i aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët është -0.769, që tregon se për çdo rritje në këto aktivitete, niveli i tranzicionit të fëmijëve zvogëlohet me 0.769 njësi, kurse vlera e Sig. (0.037) tregon rëndësinë statistikore, duke mbështetur hipotezën se aplikimi i aktiviteteve emocionale dhe sociale ndihmon në lehtësimin e tranzicionit të fëmijëve në shkollë.

Tabela 7. Rezultatet e koeficienteve të modeleve për ndërtimin e aktiviteteve emocionale dhe sociale dhe tranzicionin e fëmijëve

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error	Beta			
1 (Constant)	6.218	.743			8.372	.000
Ndërtimi i aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët	-.769	.319	-.607		-2.412	.037

a. Dependent Variable: Tranzicioni i fëmijëve.

Rezultatet e korrelacionit tregojnë një lidhje negative të rëndësishme midis aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët dhe vështirësive të tyre gjatë tranzicionit në shkollë, me një koeficient Pearson prej -0.607. Kjo do të thotë se sa më shumë aktivitete emocionale dhe sociale të realizohen, aq më pak vështirësi përjetojnë fëmijët gjatë kalimit në shkollë. Vlera e rëndësisë (0.037) është nën 0.05, duke vërtetuar se lidhja është statistikisht e rëndësishme dhe mbështet hipotezën se aktivitete të tilla janë thelbësore për lehtësimin e procesit të kalimit të fëmijëve në shkollë.

Tabela 8. Korelacioni pearson midis ndërtimit të aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët dhe tranzicionit të fëmijëve

		Ndërtimi i aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët	Tranzicioni i fëmijëve
Ndërtimi i aktiviteteve emocionale dhe sociale me fëmijët	Pearson Correlation	1	-.607*
	Sig. (2-tailed)		.037
	N	12	12
Tranzicioni i fëmijëve	Pearson Correlation	-.607*	1
	Sig. (2-tailed)	.037	
	N	12	12

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Hipoteza e formuluar se edukatorët që zbatojnë aktivitete emocionale dhe sociale lehtësojnë tranzicionin e fëmijëve duke krijuar një ambient mikpritës mbështetur nga rezultatet e analizuara, të cilat tregojnë një lidhje të rëndësishme midis aktiviteteve emocionale, sociale dhe vështirësive që përjetojnë fëmijët gjatë kalimit në shkollë. Koeficienti Pearson prej -0.607 sugjeron se sa më shumë aktivitete emocionale dhe sociale të aplikohen, aq më pak vështirësi përjetojnë fëmijët gjatë tranzicionit në shkollë. Kjo tregon se aktivitetet emocionale dhe sociale ndihmojnë fëmijët të përshtaten më lehtë në mjedisin shkollor. Vlera e rëndësishme (0.037) tregon se ky ndikim është statistikisht i rëndësishëm, duke konfirmuar se këto aktivitete janë të dobishme për krijimin e një ambienti mikpritës dhe lehtësimin e kalimit të fëmijëve në shkollë. Rezultatet ofrojnë përgjigje të qartë për pyetjen e dytë kërkimore, duke mbështetur edhe hipotezën se aktivitetet emocionale dhe sociale kanë një ndikim të rëndësishëm në lehtësimin e tranzicionit të fëmijëve dhe krijimin e një mjedisi të përshtatshëm për ta.

4.3. Rezultatet nga pyetësi me prindërit

Pyetja kërkimore nr. 3: Çfarë ndikimi ka inkurajimi i fëmijëve gjatë tranzicionit dhe bashkëpunimi i prindërve më mësimdhënës në rritjen e

besimit dhe vetëbesimit të fëmijëve gjatë tranzicionit, bazuar në aktivitetet e raportuara nga prindërit?

H3. Prindërit të cilët inkurajojnë fëmijët gjatë tranzicionit dhe bashkëpunojnë me mësimdhënësit rrisin besimin dhe vetëbesimin e fëmijëve.

Për këtë analizë është përdorur një model regresioni linear për të shqyrtuar ndikimin e komunikimit ndërmjet prindërve dhe mësuesve në zhvillimin e kreativitetit dhe leximit të fëmijët, duke përmirësuar besimin dhe vetëbesimin e tyre. $Y = \beta_0 + \beta_1X + \epsilon$. Rezultatet e modelit tregojnë se koeficienti R është 0.304, i cili tregon një lidhje të dobët pozitive mes komunikimit prind-mësues dhe zhvillimit të kreativitetit, leximit të fëmijët. Vlera e R² është 0.092, që sugjeron se rreth 9.2% e variancës në zhvillimin e vetëbesimit të fëmijëve mund të shpjegohet nga ky model. Standardi i gabimit të parashikimit është 0.53459, ndërsa statistika e ndryshimit F është 7.522 me një vlerë ppp prej 0.008, që është nën nivelin kritik 0.05, duke sugjeruar se modelit i është dhënë një ndikim i rëndësishëm statistikisht.

Tabela 9. Rezultatet e modelit të regresionit për rëndësinë e komunikimit prind-mësues në zhvillimin e kreativitetit dhe leximit të fëmijët – vetëbesimi

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.304 ^a	.092	.080	.53459	.092	7.522	1	74	.008

a. Predictors: (Constant), Rëndësia e komunikimit prind-mësues për zhvillimin e fëmijëve.

b. Dependent Variable: Zhvillimi i kreativitetit dhe leximit të fëmijët – vetëbesimit.

Analiza e variancës (ANOVA) tregon se varianca e regjistruar nga modeli është 2.150, me një vlerë të F të llogaritur prej 7.522. Vlera ppp është 0.008, që konfirmon se komunikimi prind-mësues ka një ndikim të rëndësishëm në zhvillimin e kreativitetit dhe leximit të fëmijëve. Kjo sugjeron se inkurajimi i prindërve dhe bashkëpunimi me mësuesit luan një rol të rëndësishëm në rritjen e besimit dhe vetëbesimit të fëmijëve gjatë tranzicionit në shkollë.

Tabela 10. Rezultatet e analizës së variancës për rëndësinë e komunikimit prind-mësues në zhvillimin e kreativitetit dhe leximit te fëmijët – vetëbesimit

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2.150	1	2.150	7.522	.008 ^b
	Residual	21.148	74	.286		
	Total	23.298	75			

a. Dependent Variable: Zhvillimi i kreativitetit dhe leximit te fëmijët – vetëbesimit.

b. Predictors: (Constant), Rëndësia e komunikimit prind-mësues për zhvillimin e fëmijëve.

Në anën tjetër, rezultatet e koeficientëve tregojnë se intercepti i modelit është 1.423, që do të thotë se në mungesë të komunikimit prind-mësues, niveli i zhvillimit të vetëbesimit të fëmijëve do të jetë 1.423. Koeficienti për rëndësinë e komunikimit prind-mësues është 0.099, duke treguar se për çdo rritje në rëndësinë e komunikimit, niveli i zhvillimit të vetëbesimit rritet me 0.099 njësi. Vlera e Sig. (0.008) sugjeron se ky ndikim është statistikisht i rëndësishëm, duke mbështetur hipotezën se komunikimi efektiv mes prindërve dhe mësuesve është i rëndësishëm për rritjen e besimit dhe vetëbesimit te fëmijët.

Tabela 11. Koeficientet e modelit të regresionit për rëndësinë e komunikimit prind-mësues në zhvillimin e kreativitetit dhe leximit te fëmijët – vetëbesimit

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1.423	.147		9.675	.000
	Rëndësia e Komunikimit Prind-Mësues për Zhvillimin e Fëmijëve	.099	.036	.304	2.743	.008

a. Dependent Variable: Zhvillimi i kreativitetit dhe leximit te fëmijët – vetëbesimit.

Rezultatet e korrelacionit tregojnë një lidhje pozitive të rëndësishme midis rëndësisë së komunikimit prind-mësues dhe zhvillimit të kreativitetit dhe

leximit të fëmijët, me një koeficient Pearson Correlation prej 0.304. Kjo do të thotë se sa më shumë të inkurajojnë prindërit komunikimin me mësuesit, aq më shumë rritet zhvillimi i kreativitetit dhe vetëbesimit të fëmijët. Vlera e rëndësisë (Sig. 0.008) është nën nivelin kritik 0.01, që sugjeron se kjo lidhje është statistikisht e rëndësishme. Këto rezultate mbështesin hipotezën se komunikimi efektiv mes prindërve dhe mësuesve luan një rol të rëndësishëm në përmirësimin e zhvillimit të fëmijëve, duke kontribuar në rritjen e besimit dhe vetëbesimit të tyre.

Tabela 12. Korelacioni pearson ndërmjet rëndësisë së komunikimit prind-mësues dhe zhvillimit të kreativitetit dhe leximit të fëmijët – vetëbesimi

		Rëndësia e Komunikimit Prind-Mësues për Zhvillimin e Fëmijëve	Zhvillimi i Kreativitetit dhe Leximit të Fëmijët – vetëbesimit
Rëndësia e komunikimit prind-mësues për zhvillimin e fëmijëve	Pearson Correlation	1	.304**
	Sig. (2-tailed)		.008
	N	79	76
Zhvillimi i kreativitetit dhe leximit të fëmijët – vetëbesimit	Pearson Correlation	.304**	1
	Sig. (2-tailed)	.008	
	N	76	77

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Rezultatet e regresionit dhe korrelacionit mbështesin hipotezën e tretë, se prindërit që inkurajojnë fëmijët dhe bashkëpunojnë me mësuesit rrisin besimin dhe vetëbesimin e fëmijëve. Koeficienti i regresionit prej 0.099 tregon se çdo rritje në komunikimin prind-mësues ndikon pozitivisht në zhvillimin e kreativitetit dhe leximit të fëmijët, me një R^2 prej 0.092 që sugjeron se ky faktor shpjegon 9.2% të variancës. Gjithashtu, korrelacioni Pearson prej 0.304 me një p-vlerë prej 0.008 tregon se lidhja është statistikisht e rëndësishme, duke theksuar rëndësinë e komunikimit në rritjen e besimit dhe vetëbesimit të fëmijëve.

Rezultatet e analizës mbështesin hipotezën e tretë dhe ofrojnë përgjigje të qartë për pyetjen kërkimore, tregojnë se komunikimi dhe bashkëpunimi i prindërve me mësuesit kanë një ndikim të rëndësishëm në zhvillimin e kreativitetit dhe leximit të fëmijët, si dhe në rritjen e besimit dhe vetëbesimit të tyre gjatë kalimit në shkollë. Ky ndikim është statistikisht i rëndësishëm, duke konfirmuar se prindërit që inkurajojnë fëmijët dhe bashkëpunojnë me mësuesit luajnë një rol të rëndësishëm në rritjen e besimit dhe vetëbesimit të fëmijëve gjatë këtij procesi.

5. PËRFUNDIME

Në kuadër të matjes së opinionit të mësimeve, shumica pajtohen se trajnimet edukative lehtësojnë tranzicionin e nxënësve në klasën e parë (57.9% pajtohen, 18.4% pajtohen plotësisht). Po ashtu, shumica theksojnë se tranzicioni përmirëson aftësitë akademike dhe socializimin e nxënësve (57.9% për të dyja aspektet). Krijimi i miqve të rinj është parë si faktor i rëndësishëm në gjendjen emocionale të nxënësve (51.4% pajtohen, 43.2% pajtohen plotësisht). Megjithatë, 44.7% pajtohen plotësisht që kujdesi për gjendjen emocionale dhe psikologjike të nxënësve është i vështirë në këtë periudhë. Bashkëpunimi me prindërit shihet si shumë i rëndësishëm për lehtësimin e tranzicionit (73.7% pajtohen plotësisht). Po ashtu, rezultatet tregojnë se përgatitja e nxënësit për rutinat e reja është parë si hapi më i rëndësishëm, me 100% të pjesëmarrësve që e përmendin atë. Po ashtu, 100% e pjesëmarrësve theksojnë rëndësinë e diskutimit të tranzicionit dhe krijimit të një mjedisi mikpritës për nxënësit. Një numër i konsiderueshëm mbështet idenë që vizita e shkollës ndihmon nxënësit të njohohen me ambientet, ndërsa luajtja e lojërave dramatike për të vlerësuar aftësitë sociale është gjithashtu një metodë plotësisht e mbështetur.

Në anën tjetër mësimeve theksojnë rëndësinë e krijimit të një ambienti të ngrohtë dhe mikpritës për nxënësit. Po ashtu, pajtohen me nevojën për t'i njohur fëmijët me rutinën e klasës dhe për të respektuar oraret e përcaktuara. Inkurajimi i sjelljes pozitive duke përdorur gjuhën e fëmijës është gjithashtu mbështetur plotësisht. Aktivitete të ndryshme të përshtatura për moshën dhe mbajtja e një komunikimi të hapur dhe të rregullt me

prindërit janë prioritet të rëndësishme për pjesëmarrësit, secili me mbështetje të lartë. Gjithashtu, mësimdhënësit mbështesin komunikimin e vazhdueshëm me prindërit dhe ofrimin e informacioneve të detajuara për tranzicionin e nxënësve në klasë. Gjithashtu, ata janë dakord për rëndësinë e diskutimit të pritshmërive dhe aktiviteteve për të përballuar sfidat e tranzicionit, si dhe për inkurajimin e prindërve që të marrin pjesë në aktivitetet e shkollës.

Rezultatet tregojnë një përkushtim të plotë për ndërtimin e një mjedisi mbështetës për nxënësit. Të gjithë mësimdhënësit theksojnë rëndësinë e krijimit të një ambienti të sigurt dhe të trajtimit të barabartë për të gjithë fëmijët. Po ashtu, ata mbështesin aplikimin e aktiviteteve kreative dhe inkurajimin e nxënësve për të ndarë ndjenjat e tyre me klasën. Nuk është raportuar asnjë veprimtari shtesë në këtë proces. Të dhënat tregojnë se sfidat emocionale kryesore për nxënësit përfshijnë tranzicionin e ndarjes, ndjenjën e pasigurisë dhe mungesën e vetëbesimit. Mësimdhënësit kanë raportuar tranzicionin e ndarjes dhe pasigurinë si çështje kyçe, ndërsa mungesa e vetëbesimit është shqetësimi më i madh. Po ashtu, ata kanë përmendur shqetësimin e nxënësve rreth rregullave dhe rutinës ditore. Nuk janë raportuar çështje të tjera për t'u adresuar.

Sipas të dhënave, pjesëmarrësit theksojnë rëndësinë e pesë aspekteve kyçe në zhvillimin e nxënësve: ata mbështesin mësimin e përqendruar në lojëra, përdorimin e materialeve të manipulueshme dhe ndërveprimin e ndërsjellë mes nxënësve. Gjithashtu, përdorimi i aplikacioneve të përshtatshme për moshën dhe ofrimi i feedback-ut konstruktiv janë mbështetur plotësisht. Nuk janë identifikuar shqetësime të tjera për t'u marrë parasysh në këtë fazë. Sipas të dhënave, mësuesit përballen me disa sfida kryesore: ata përmendin se përshtatja e disa nxënësve në ambientin e klasës është një vështirësi kryesore. Po ashtu, mësuesit theksojnë rëndësinë e diferencimit të mësimin për nivele të ndryshme të aftësive, menaxhimit të kohës për mbulimin e materialit (95.5%), dhe sigurisë që të gjithë nxënësit përfitojnë nga mësimi.

Në kuadër të vlerësimit të opinionit të edukatoreve, shohim se, sipas tyre, edukatorët e klasës së parë besojnë fort në rolin e trajnimeve edukative në lehtësimin emocional dhe social të nxënësve gjatë tranzicionit. Tranzicioni

gjithashtu shihet si një faktor i rëndësishëm për aftësitë akademike, pasi rreth 66.7% e edukatorëve mendojnë se krijimi i miqve të rinj lehtëson gjendjen emocionale të nxënësve, ndërsa 36.4% e tyre mendojnë se mundësitë për të mbështetur gjendjen emocionale dhe psikologjike të nxënësve nuk janë të lehta. Përfundimisht, bashkëpunimi me prindërit gjithashtu vlerësohet si një faktor që lehtëson tranzicionin, me 66.7% që pajtohen plotësisht. Në anën tjetër, të dhënat e mbledhura tregojnë se përgatitja e nxënësve për rutinat e reja është një prioritet i lartë, me 100% të përgjigjeve që theksojnë rëndësinë e saj. Të gjitha përgjigjet sugjerojnë që edukatorët e klasës së parë e konsiderojnë bisedimin mbi tranzicionin si një hap të rëndësishëm, duke arritur në 100%. Krijimi i një mjedisi mikpritës është gjithashtu një aspekt kyç, i pranuar nga 100% e pjesëmarrësve. Vizita në shkollë për të njohur ambientet dhe loja dramatike për të vlerësuar socializimin e nxënësve janë gjithashtu metoda të rëndësishme, secila me 100% të përgjigjeve në favor. Këto të dhëna sugjerojnë një qasje të plotë dhe të përkushtuar për të lehtësuar tranzicionin e nxënësve në mjedisin e shkollës.

Të dhënat tregojnë se krijimi i një ambienti të ngrohtë dhe mikpritës është një fokus kryesor për edukatorët, me 100% të pjesëmarrësve që e pranojnë këtë praktikë. Njohja e nxënësve me rutinat e klasës duke respektuar oraret e mësimdhënies është gjithashtu e rëndësishme, me 100% të edukatoreve që theksojnë këtë aspekt. Përdorimi i gjuhës së fëmijës dhe inkurajimi i sjelljes pozitive është pranuar nga 100% e përgjigjeve, ndërsa aplikimi i aktiviteteve të ndryshme në përputhje me moshën e fëmijëve është gjithashtu i miratuar me 100%. Për më tepër, mbajtja e komunikimit të rregullt dhe të hapur me prindërit është një aspekt tjetër i rëndësishëm, gjithashtu me 100% mbështetje. Të dhënat për angazhimin e prindërve në procesin e tranzicionit tregojnë se komunikimi i vazhdueshëm me komunitetin e prindërve është një praktikë e fortë, me 100% të pjesëmarrësve që e vlerësojnë këtë aspekt si thelbësor. Ofrohet informacion i detajuar për tranzicionin e nxënësve në klasë, duke u pranuar gjithashtu nga 100% e përgjigjeve. Diskutimi mbi pritshmëritë dhe aktivitetet që nxënësit duhet të ndjekin për t'u përballur me sfidat e tranzicionit është një tjetër prioritet, me 100% të pjesëmarrësve që e mbështesin këtë qasje. Inkurajimi i prindërve për të marrë pjesë në aktivitetet e shkollës është gjithashtu i pranuar nga 100% e edukatorëve. Këto të dhëna

theksojnë rëndësinë e angazhimit aktiv të prindërve për të mbështetur procesin e tranzicionit të nxënësve, duke krijuar një mjedis të përbashkët dhe të angazhuar për zhvillimin e tyre.

Të dhënat për ndërtimin e një mjedisi mbështetës tregojnë se krijimi i një ambienti të sigurt është një përparësi e papërkufizuar, me 100% të pjesëmarrësve që e vlerësojnë këtë si thelbësor për zhvillimin e nxënësve. Trajtimi i barabartë për të gjithë fëmijët është gjithashtu një aspekt i rëndësishëm, duke u pranuar nga 100% e edukatorëve. Pjesëmarrësit e kanë vlerësuar aplikimin e aktiviteteve kreative si një aktivitet esenciale për nxitjen e përfshirjes dhe angazhimit, me 100% që e mbështesin këtë qasje. Inkurajimi i nxënësve për të ndarë ndjenjat e tyre me klasën është po ashtu i rëndësishëm, me 100% që e konsiderojnë këtë si një praktikë të nevojshme për të krijuar një atmosferë emocionale të shëndetshme. Këto të dhëna theksojnë rëndësinë e një mjedisi që inkurajon barazinë, kreativitetin dhe shprehjen emocionale për nxënësit.

Të dhënat për menaxhimin e tranzicionit dhe pasigurisë tregojnë se tranzicioni i ndarjes (frika e mbetjes vetëm) është një shqetësim kryesor, me 100% të pjesëmarrësve që e vlerësojnë këtë si një sfidë emocionale të rëndësishme për nxënësit. Ndjenja e pasigurisë është identifikuar gjithashtu si një çështje domethënëse, me 100% që e pranojnë këtë si një faktor ndikues. Mungesa e vetëbesimit është e evidentuar si një pengesë për nxënësit, e pranuar nga 100% e edukatoreve. Po ashtu, rregullat dhe rutinat ditore shqetësojnë nxënësit në klasë, me 100% që e shohin këtë si një sfidë të rëndësishme. Këto të dhëna theksojnë nevojën për aktivitete të efektshme për menaxhimin e këtyre shqetësimeve emocionale në mjedisin shkollor.

Të dhënat për mësimin aktiv dhe ndërveprimin theksojnë rëndësinë e disa qasjeve në zhvillimin e nxënësve. Mësimi i përqendruar në lojëra dhe aktivitete të klasës është vlerësuar nga 100% e pjesëmarrësve, si një metodë efektive. Gjithashtu, mësimi i bazuar në eksperiencë (përdorimi i materialeve të manipulueshme) dhe ndërveprimi i ndërsjellë (komunikimi dhe bashkëpunimi mes nxënësish) janë vlerësuar me 100%. Diferencimi i mësimin përmes aplikacioneve të përshtatshme dhe feedback-u konstruktiv

po ashtu konsiderohen të rëndësishme, me 100% të pjesëmarrësve që i pranojnë këto qasje si mjete të vlefshme për zhvillimin e nxënësve.

Të dhënat për menaxhimin e klasës dhe diferencimin e mësimit tregojnë disa sfida të rëndësishme që hasin edukatorët. Përshtatja në ambientin e klasës është theksuar si një shqetësim i rëndësishëm, me 100% të pjesëmarrësve që e konsiderojnë të rëndësishme, duke treguar se disa nxënës mund të kenë vështirësi në përshtatje. Nivelet e ndryshme të aftësive të nxënësve dhe menaxhimi i kohës janë gjithashtu kritike, me 100% të pjesëmarrësve që e theksojnë rëndësinë e përshtatjes së mësimdhënies për të përmbushur nevojat e nxënësve. Menaxhimi i klasës dhe menaxhimi i sjelljes janë sfida të tjera të rëndësishme, me 100% të pjesëmarrësve që kërkojnë aktivitete për të siguruar që të gjithë nxënësit të përfitojnë. Ndarja nga prindërit është sfida kryesore për fëmijët gjatë tranzicionit në klasën e parë, me 100% të pjesëmarrësve që e identifikojnë këtë si një shqetësim. Frika nga rutinat e reja është gjithashtu një faktor domethënës, me 100% që e shprehin këtë ndjenjë. Një ndjenjë pasigurie në lidhje me miqtë e rinj dhe shqetësimi për detyrat shkollore janë sfida të tjera, po ashtu si frika nga ambienti i ri, që gjithashtu paraqesin shqetësime për fëmijët. Këto elemente e bëjnë procesin e adaptimit në klasën e parë të vështirë për shumë fëmijë.

Të dhënat tregojnë se frika për t'u ndarë nga prindërit është shqetësimi më i madh për fëmijët që kalojnë në klasën e parë, me 100% të përgjigjeve që e identifikojnë këtë si një sfidë. Pakënaqësia me ambientin e ri gjithashtu përfaqëson një problem të rëndësishëm, me 100% të pjesëmarrësve që e shprehin këtë ndjenjë. Vështirësitë në gjetjen e miqve të rinj, përshtatja me orarin e ri dhe përballja me detyrat e klasës dhe të shtëpisë janë gjithashtu aspekte sfiduese për fëmijët, të cilat ndihmojnë në formimin e një eksperiencë të vështirë gjatë këtij tranzicioni. Komunikimi i vazhdueshëm me fëmijën është prioriteti kryesor gjatë tranzicionit në klasën e parë, me 100% të pjesëmarrësve që e vlerësojnë si një aktivitet të rëndësishëm. Vizitat në teatro, kinematë dhe monumente kulturore janë të theksuara me 100% të përgjigjeve. Aktivitetet kreative si vizatimi dhe aktrimi me role janë gjithashtu të rëndësishme, me 97.6% dhe 95.2% përkatësisht, duke kontribuar në një përgatitje më të lehtë për fëmijët në këtë periudhë të re.

Të dhënat e mbledhura për zhvillimin e kreativitetit dhe leximit të fëmijët tregojnë se aktivitetet kreative me përmbajtje edukative janë vlerësuar si të rëndësishme nga 100% e pjesëmarrësve. Leximi i librave nga prindërit është theksuar me 100%, duke sugjeruar angazhimin e tyre në këtë proces. Vizitat në panairin e librit dhe në bibliotekë janë po ashtu pjesë e rëndësishme të zhvillimit, me 100% për secilën kategori, duke treguar përkushtimin për të nxitur interesin e fëmijëve për leximin dhe kulturën. Këto aktivitete kontribuojnë në nxitjen e kreativitetit dhe dashurisë për libra të fëmijët.

Në përfundim, hulumtimi thekson se tranzicioni i suksesshëm i fëmijëve nga niveli parashkollor në klasën e parë kërkon një qasje të koordinuar nga prindërit, edukatorët dhe mësuesit. Krijimi i një ambienti mbështetës dhe ofrimi i ndihmës emocionale dhe edukative janë thelbësore për të lehtësuar adaptimin e fëmijëve në kërkesat e reja shkollore.

6. REKOMANDIME

- Rekomandohet organizimi i aktiviteteve të rregullta për angazhimin e prindërve, si takime informative dhe sesione diskutimi mbi përvojat dhe pritshmëritë për tranzicionin.
- Krijimi i një ambienti të ngrohtë dhe mikpritës për lehtësimin e tranzicionit të nxënësve dhe mësuesit dhe edukatorët të vazhdojnë të punojnë për të krijuar ambient që inkurajon shprehjen e ndjenjave dhe bashkëpunimin ndërmjet nxënësve.
- Aktivitetet, si lojërat dramatike dhe vizitat në shkollë, të planifikohen sistematikisht dhe të jenë të përfshira në programin e mësimin për të ndihmuar nxënësit në integrimin e tyre në klasë.
- Mësuesit dhe edukatorët të monitorojnë dhe të mbështesin gjendjen emocionale dhe sociale të nxënësve, duke ofruar ndihmë dhe burime për ata që përballen me pasiguri.

- Bashkëpunimi me prindërit të krijojë një ambienti mikpritës për lehtësimin e tranzicionit të nxënësve nga kopshti në klasën e parë, duke e kuptuar rëndësinë e përgatitjes për rutinat e reja dhe promovimin e një atmosfere pozitive në klasë.
- Të merren parasysh sfidat emocionale, si tranzicioni i ndarjes dhe mungesa e vetëbesimit, si shqetësime të vazhdueshme që kërkojnë vëmendje të veçantë.
- Për të siguruar një tranzicion të suksesshëm dhe për të promovuar zhvillimin e plotë të nxënësve, nevojiten aktivitete të përbashkëta, të cilat nxisin bashkëpunimin ndërmjet aktorëve të përfshirë në arsim.
- Mësimdhënësit dhe edukatorët të ndihmojnë nxënësit për t'u përshtatur me rutinat e reja dhe për të krijuar një atmosferë pozitive në klasë, e cila është thelbësore për zhvillimin e suksesshëm të tyre.
- Duke njohur rëndësinë e përgatitjes për rutinat e reja dhe promovimin e një klime pozitive, mësimdhënësit dhe edukatorët të kontribuojnë në tranzicionin e suksesshëm për nxënësit, që të ndihen të sigurt dhe të mbështetur.
- Mësimdhënësit dhe edukatorët të fokusohen në krijimin e klimës pozitive dhe përgatitjen e nxënësve për ndryshimet e reja, të ndihmojnë zhvillimin e një ambienti që inkurajon mësimin dhe rritjen e tyre të vazhdueshme.

REFERENCAT

Aurpi, A. (2024). Parental perceptions of the effect of Pre-primary schooling on the socio-emotional development of 3-4-year aged children (Ph.D. dissertation). Brac University. <http://dspace.bracu.ac.bd/>

Baldwin, C. N. (2011). School readiness: Parent perceptions, behaviors, and child ability related to ethnicity and socioeconomic status. *Early Childhood*

Education Journal, 39(5), 395–402. <https://doi.org/10.1007/s10643-011-0452-3>

- Coogle, C. G., Storie, S., & Rahn, N. L. (2022). A framework for promoting access, increasing participation, and providing support in early childhood classrooms. *Early Childhood Education Journal*, 50, 867–877. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01225-5>
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. Norton. Available at: Open Library
- Fan, X., D'Amico, L. K., Kilburn, J., Jones, A., Richard, C., Zollars, L., ... Johnston, D. (2023). Perspectives of parents and caregivers on kindergarten readiness: A focus on the impact of a summer transition program. *International Journal of Early Childhood*, 1–29. DOI: 10.1007/s13158-023-00320-5
- Gjelaj, M. (2013). Effects of Preschool Education in Preparing Children for the First Grade in Terms of Linguistic and Mathematical Development. *Creative Education*, 4, 263–266. <https://doi.org/10.4236/ce.2013.44039>
- Gjelaj, M. (2014). Efektet e Edukimit Parashkollor në Gatishmërinë për në Shkollë (PhD dissertation). Universiteti i Prishtinës.
- Jahreie, J. (2023). Early childhood education and care teachers' perceptions of school readiness: A research review. *Teaching and Teacher Education*, 135, 104353. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104353>
- Mamadzhanova, K. (2024). Psychological and Pedagogical Training of Children for School Readiness: A Comprehensive Approach. *Holdings of Reason*, 4, 13–23. DOI: 10.18323/hr.2024.04023
- MASHT. (2011). Standardet e zhvillimit dhe të mësuarit në fëmijërinë e hershme 0-6 vjet. Prishtinë.: <http://masht.rks-gov.net>
- MASHT. (2016). Kurrikula bërthamë për klasën përgatitore dhe arsimin fillor. Prishtinë. https://masht.rks-gov.net/uploads/2016/03/Kurrikula_berthame_klasa_pergatitore_arsimi_fillor.pdf
- MASHT. (2022). Aktivitetet e Arsimit 2022-2026. Prishtinë. <https://masht.rks-gov.net/uploads/2022/09/Aktiviteta-e-Arsimit-2022-2026.pdf>
- MASHT. (2023). Kurrikula për Edukimin në Fëmijërinë e Hershme në Kosovë: Versioni i fazës pilotuese. Prishtinë. <https://masht.rks-gov.net/uploads/2023>

- Piaget, J. (1954). The construction of reality in the child (M. Cook, Ed.). Basic Books. <https://doi.org/10.1037/11168-000>
- Polat, Ö., & Bayındır, D. (2022). The relation between parental involvement and school readiness: The mediating role of preschoolers' self-regulation skills. *Early Child Development and Care*, 192, 845–860. <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1779594>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (Vol. 86). Harvard University Press. Available at: Harvard University Press.
- Zuna-Deva, A. (2003). *Edukimi i Parashkollorit në Familje*. Biblioteka Kombëtare dhe Universitare e Kosovës. Biblioteka Kombëtare dhe Universitare e Kosovës.